

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS ĮSTATYMO NR. IX-1672 4, 15 STRAIPSNIŲ
IR PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO, VALSTYBINĖS DARBO INSPEKCIJOS ĮSTATYMO
NR. IX-1768 1, 4, 8, 9, 11 STRAIPSNIŲ, PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO
11¹ STRAIPSNIŲ ĮSTATYMO, ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 96 IR 98
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (TAP-21-370(2) (21-22414(2))**

2021-05-24 Nr. NV-1098

Vilnius

Rengėjas: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Tikslas – įstatymu nustatyti pareigą savarankiškai dirbantiems asmenims, vykdančioms savarankišką veiklą statybvietėse, laikytis darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų, užtikrinti šių reikalavimų laikymosi kontrolę ir atsakomybę už pažeidimus, taip pat sudaryti galimybes kitų ES ir Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių darbo inspektoriams ir pareigūnams dalyvauti patikrinimuose Lietuvoje.

Esama situacija:

- Vadovaujantis Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymu ir įgyvendinant Direktyvą 92/57/EEB būtiniausi darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai, taikomi dirbant statybose, yra nustatyti Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatuose, patvirtintuose socialinės apsaugos ir darbo ministro ir aplinkos ministro įsakymu. Nuostatai taikomi ir savarankiškai dirbantiems asmenims, tačiau atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo praktiką imperatyvaus pobūdžio reikalavimai ir pareigos ūkio subjektams turi būti nustatyti įstatymu.
- 2020-01-01 statybos sektoriuje paslaugas teikė 23 tūkst. savarankiškai dirbančių asmenų, tačiau nėra užtikrinta kontrolė, kaip savarankiškai dirbantys asmenys laikosi darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų, nenustatyta šių asmenų atsakomybė už darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų pažeidimus, taip pat už veiklos vykdymą esant neblaiviems ar apsvaigusiems nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų.
- Reglamentu (ES) Nr. 2019/1149 įsteigta Europos darbo institucija, kuri padeda užtikrinti sąžiningą darbo jėgos ES judumą, koordinuoja suderintus ir bendrus patikrinimus. Valstybės narės turi suteikti kitos valstybės narės darbo inspektoriams ir pareigūnams atitinkamą vaidmenį ir statusą. Valstybinės darbo inspekcijos įstatymas nenumato galimybes patikrinimuose dalyvauti užsienio darbo inspektoriams ir kitiems pareigūnams, nenustatytos jų teisės ir pareigos dalyvaujant patikrinimuose Lietuvoje. VDI tarptautinio bendradarbiavimo praktika suintensyvėjusi, apie 10 patikrinimų per metus atliekama kartu su kolegomis iš užsienio.
- Pagal Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo nuostatas vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius gali įgalioti vykdyti pareigas tik vieną iš savo pavaduotojų ir, jo laikinai nesant, nenumatyta galimybė įgalioti kito valstybės tarnautojo.

Esmė, nauda:

Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme nustatoma, kad savarankiškai dirbantiems asmenims, vykdančioms savarankišką veiklą statybvietėse, taikomi su šia veikla susiję įstatymo reikalavimai (kad jų darbo vietos, darbo priemonės, darbo aplinka statybvietėje atitiktų darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimus, kad privalu laikytis darbo priemonių ir asmeninių apsaugos priemonių naudojimo reikalavimų, saugos ir sveikatos koordinatorių nurodymų, bendradarbiauti su statybvietėje dirbančiais darbdaviais ir kitais savarankiškai dirbančiais asmenimis). Atsižvelgiant į Direktyvos 92/57/EEB nuostatas, nustatoma pareiga darbdaviams atsižvelgti į saugos ir sveikatos koordinatorių nurodymus.

Valstybinės darbo inspekcijos įstatyme:

- savarankišką veiklą statybvietėse vykdančių asmenų saugos ir sveikatos reikalavimų laikymosi kontrolę pavedama vykdyti VDI, taip pat atitinkamai apibrėžiamos VDI inspektorių teisės (turi teisę įeiti į savarankiškos veiklos vykdymo vietą tikrinti, ar laikomasi darbuotojų saugą, sveikatą, darbo santykius reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus (jei veikla vykdoma gyvenamosiose patalpose, inspektoriai be išankstinio perspėjimo įeiti gali įeiti tik su savininko, naudotojo sutikimu arba išpėję ir suderinę laiką ne vėliau kaip prieš 1 darbo dieną), gauti paaiškinimus, uždrausti naudoto darbo ar asmenines apsaugos priemonės, reikalauti, kad sustabdytų darbus ir kt.).
- numatoma, kad VDI kvietimu, esant dvišaliam arba daugiašaliam susitarimui, patikrinimuose Lietuvos teritorijoje gali dalyvauti kitų ES valstybių narių ir Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių darbo inspektoriai ir kiti pareigūnai. Jie turėtų įstatyme nustatytas teises (teisę gauti paaiškinimus žodžiu ar raštu dėl darbo, teisės aktų pažeidimų, VDI nurodymų nevykdymo, taip pat teisę fotografuoti, daryti garso ir vaizdo įrašus) ir pareigas (gerbti tikrinamo subjekto teises ir teisėtus interesus, saugoti ir neatskleisti valstybės, darbdavių komercinę paslaptį sudarančios informacijos) ir kartu su VDI inspektoriais galėtų atlikti patikrinimus, kuriems vadovautų VDI inspektorius.
- atsisakoma nuostatos, kad vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius gali įgalioti tik vieną iš pavaduotojų atlikti vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus pareigas, jei pats jų atlikti negali.

Administracinių nusižengimų kodekse savarankiškai dirbantiems asmenims nustatomos tokio pat dydžio baudos, kaip ir kitiems darbuotojams: už darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų pažeidimą savarankiškai dirbantiems asmenims, vykdančiams savarankišką veiklą statybvietėse – nuo 30 iki 90 Eur, už neblaivaus arba apsvaigusio nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų asmens buvimą darbo vietoje, juridinių asmenų patalpose ar teritorijoje darbo metu arba pasibaigus darbo laikui, taip pat vengimą pasitikrinti dėl neblaivumo ar apsvaigimo visiems savarankiškai dirbantiems asmenims – nuo 30 iki 290 Eur.

Siūloma, kad įstatymų nuostatos dėl užsienio darbo inspektorių dalyvavimo patikrinimuose įsigaliotų nuo 2021 m. rugpjūčio 1 d., kitos nuostatos dėl savarankiškai dirbančių asmenų saugos ir sveikatos užtikrinimo – nuo 2022 m. gegužės 1 d. (ši data siūloma, atsižvelgiant į Teisėkūros įstatyme nustatytą „dvių datų“ taisyklę ir į tai, kad informavimas apie teisės aktų nuostatų savarankiškai dirbančių asmenų atžvilgiu pasikeitimus vyksta ne taip sklandžiai ir greitai, kaip juridinių asmenų atžvilgiu).

Numatoma nauda: padėtų užtikrinti saugesnį savarankiškai statybvietėse dirbančių asmenų darbą, mažintų nelaimingų atsitikimų, vykdančių veiklą statybvietėse, skaičių. Užsienio darbo inspektorių dalyvavimas kartu su VDI inspektoriais patikrinimuose padėtų užtikrinti visapusišką, objektyvų ir skaidrų atvejų, turinčių tarpvalstybinį elementą, ištyrimą, taip pat veikų prevenciskai.

Derinimas:

- Suderinta su Aplinkos ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Energetikos ministerija, Finansų ministerija, Kultūros ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Susisiekimo ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Teisingumo ministerija, Žemės ūkio ministerija, Lietuvos savivaldybių asociacija ir Valstybine darbo inspekcija.
- Projektai aptarti 2021 m. balandžio 27 d. tarpinstituciniame pasitarime ir iš dalies patikslinti pagal Teisingumo ministerijos, Vyriausybės kanclerės, Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas.

Atitiktis Vyriausybės programai: Įgyvendina Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 5.2.1. p. „Į darbuotojų saugos ir sveikatos teisinio reguliavimo sritį įtraukti savarankiškai dirbančius asmenis, vykdančius veiklą statybvietėse, nustatyti jiems taikomų reikalavimų įgyvendinimo ir laikymosi reguliavimą“.

Dalykinio vertinimo išvada. Projektus siūlome **svarstyti Vyriausybės posėdyje, prieš tai pakartotinai aptarus tarpinstituciniame pasitarime** ir patikslintus pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės tikslinamojo pobūdžio pastabas.